

Analysis of the Family Emotional Climate on Self-Concept in Delinquent Adolescents

Received: 9 June 2014

Revised: 8 November 2014

Accepted: 13 November 2014

ABSTRACT

Abdulzahra Naami¹Bahram Peymannia^{2*}

¹Associate Professor, Department of Psychology, School of Psychology and Educational Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

²Lecturer, Khuzestan Academic Center for Education, Cultural and Research, Ahvaz, Iran.

Background: The present study was conducted in order to compare the self-concept and family emotional condition among delinquent adolescents who stay in Ahvaz adolescent's correction center with a normal control group.

Materials and Methods: This investigation is a descriptive and comparative cross-sectional study. Our population includes all delinquent boys who stayed in Correction and Nurturance Center of Ahvaz in addition to all of the high school students from four educational regions in Ahvaz city, during 92-91 school year. 60 participants were randomly selected and assigned in two groups (n=30). Hill Bern family emotional condition scale and Self-Perception Scale (from Mandaglio & Pyryt) were used to measure research variables. To compare two groups, data were analyzed with independent t-test.

Results: The results showed that there is significant difference between two normal and delinquent groups of adolescents in terms of family emotional condition and self-concept.

Conclusion: According to our findings, it seems that inappropriate family emotional climate effects on self-concept formation in delinquent adolescents.

Keywords: family emotional climate, self-concept, delinquent adolescents

*Corresponding Author:

Bahram Peymannia

Tel: (+98)9357725921

e-mail: bpeymannia@yahoo.com

تحلیل نقش جو عاطفی خانواده بر خود پنداره در نوجوانان بزهکار

تاریخ دریافت: ۱۹ خرداد ۱۳۹۳ تاریخ اصلاح: ۱۷ آبان ۱۳۹۳ تاریخ پذیرش: ۲۲ آبان ۱۳۹۳

چکیده

عبدالزهرای نعامی^۱بهرام پیمان‌نیا^{۲*}

مقدمه: این پژوهش با هدف مقایسه جو عاطفی خانواده و خودپنداره در نوجوانان بزهکار ساکن کانون اصلاح و تربیت شهر اهواز با هم‌تایان عادی انجام شد.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی از نوع مقطعی - مقایسه‌ای است. جامعه آماری موردنظر در این پژوهش شامل کلیه نوجوانان پسر بزهکار مستقر در کانون اصلاح و تربیت شهر اهواز و کلیه دانش‌آموزان دبیرستان‌های نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شهر اهواز می‌باشد که در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ مشغول به تحصیل بودند. از میان جامع مذکور دو گروه ۳۰ نفری (مجموعاً ۶۰ نفر) به عنوان نمونه مورد مطالعه، به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. برای سنجش متغیرهای پژوهش از پرسشنامه جو عاطفی خانواده هیل برن و پرسشنامه زمینه‌یابی ادراک خود منداگلیو و پی ریت استفاده گردید. به منظور مقایسه داده‌های به دست آمده از دو گروه، از روش آمار توصیفی و آزمون تی مستقل استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد که بین دو گروه از لحاظ جو عاطفی خانواده و خودپنداره تفاوت معناداری وجود دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های موجود به نظر می‌رسد جو عاطفی نامناسب خانواده نوجوانان بزهکار در شکل‌گیری خود پنداره آن‌ها مؤثر است.

کلید واژه‌ها: جو عاطفی خانواده، خود پنداره، بزهکاری نوجوانان

*نویسنده مسئول:

بهرام پیمان‌نیا

تلفن: ۹۳۵۷۷۲۵۹۲۱ (+۹۸)

پست الکترونیک:

bpeymannia@yahoo.com

مقدمه

بزهکاری می‌باشد [۱]. بنا بر اهمیت این موضوع، تحقیقات گسترده‌ای به منظور پی‌بردن به علل و انگیزه‌های بزهکاری و تخلف جوانان از قوانین و هنجارهای اجتماعی انجام شده است. در بررسی نوع خانواده و رابطه آن با بزهکاری که توسط جنیفر و پترسون صورت گرفت، مشخص شد بهترین پیش‌بینی کننده بزهکاری نوجوانان کیفیت رابطه آن‌ها با والدینشان است و بد بودن این رابطه مسبب بزهکاری آن‌ها می‌باشد. پژوهش‌های متعدد دیگری نیز انجام شده است که نقش برجسته خانواده و مخصوصاً جو عاطفی خانواده و کیفیت رابطه نوجوانان با والدین خود را به عنوان بهترین پیش‌بینی کننده بزهکاری مطرح نموده‌اند [۲-۶]. در مورد اهمیت خانواده باید گفت که خانواده کانون اصلی حفظ هنجارها، سنت‌ها و

بزهکاری کودک و نوجوان به عنوان یک اختلال رفتاری و اجتماعی از دیرباز در جوامع مختلف مورد توجه صاحب نظران علوم اجتماعی، روانشناسی و متخصصین تعلیم و تربیت بوده است. ناهنجاری‌هایی از قبیل استعمال دخانیات، ضرب و جرح، پرخاشگری، اعتیاد، خرید و فروش مواد مخدر، تخریب اموال مدرسه، سرقت و قتل که از آفت‌های نظام آموزشی و نظام اجتماعی محسوب می‌شوند، به عنوان اعمال بزهکارانه شناخته شده‌اند. در تعریف بزهکاری می‌توان گفت، هر عملی که انسان آگاهانه و بنابر اختیار و اراده انجام می‌دهد و ضمناً با قوانین یک سازمان اجتماعی مغایرت داشته باشد، جرم تلقی می‌شود. حال اگر جرم در محدوده سنی کودکی تا نوجوانی رخ دهد،

نوجوانان و معدود بودن پژوهش‌هایی از این نمونه در کشور، محققین در پژوهش حاضر تلاش می‌کنند تا بتوانند نقش متغیرهای جو عاطفی خانواده و خودپنداره را در بزهکاری نوجوانان پسر از طریق مقایسه آن با هم‌تایان عادی آن‌ها مورد بررسی قرار دهند.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی از نوع مقطعی - مقایسه‌ای است. جامعه آماری مورد نظر در این پژوهش شامل کلیه نوجوانان پسر بزهکار مستقر در کانون اصلاح و تربیت شهر اهواز و کلیه دانش‌آموزان دبیرستان‌های نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شهر اهواز که در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ مشغول به تحصیل بودند، می‌باشد. از میان جامعه مذکور دو گروه ۳۰ نفر (مجموعاً ۶۰ نفر) به صورت تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب گردید. دامنه سنی افراد شرکت‌کننده در این پژوهش ۱۵ الی ۱۶ سال است. اطلاعات مورد نیاز در این مطالعه با استفاده از دو پرسشنامه زیر از افراد نمونه جمع‌آوری شد.

مقیاس جو عاطفی خانواده هیل برن: مقیاس جو عاطفی خانواده توسط هیل برن در سال ۱۹۶۴ جهت سنجش میزان مهرورزی در تعاملات کودک-والدین ساخته شد و دربردارنده هشت خرده مقیاس محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، اعتماد، تشویق و احساس امنیت است. این مقیاس شامل ۱۶ سؤال می‌باشد، که هر دو سؤال مرتبط به یک خرده مقیاس است [۳]. پاسخ به سؤالات به صورت مقیاس لیکرت و رتبه‌بندی پنج‌گزینه‌ای می‌باشد. در خصوص پایایی این پرسشنامه، موسوی شوشتری در تحقیق خود ضرایب پایایی هشت خرده مقیاس جو عاطفی خانواده را با استفاده از روش آلفای کرونباخ بین ۰/۶۶ تا ۰/۷۹ و با استفاده از روش باز آزمایی بین ۰/۵۳ تا ۰/۷۸ گزارش نمود و با استفاده از روش دو نیمه کردن بین ۰/۴۹ تا ۰/۸۱ به دست آورد و ضریب پایایی کل مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۷ محاسبه نمود که پایا بودن این پرسشنامه را نشان می‌دهد [۱۴].

مقیاس ادراک خود (خود پنداره): برای ارزیابی خود پنداره از پرسشنامه زمینه ادراک خود منداگلیو و پی ریت (۱۹۹۵) استفاده شد. این پرسشنامه از سه بخش تشکیل شده است: بخش اول اطلاعاتی در مورد متغیرهای دموگرافیک، افراد نمونه پژوهش، مثل سن و جنس را شامل می‌شود، بخش دوم میزان اهمیت نظر افرادی که در زندگی نقش دارند (پدر، مادر، بهترین دوست و معلم) و میزان اهمیت چهار مقوله تحصیلی، اجتماعی، ورزشی و ارزشی مورد سؤال قرار می‌گیرد و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود نظر خود را به صورت (خیلی مهم، مهم و بی اهمیت) نشان دهند. بخش سوم پرسشنامه شامل ۲۴ سؤال است و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که نظرات

ارزش‌های اجتماعی، شالوده استوار پیوندهای اجتماعی و روابط خویشاوندی، کانونی جهت بروز و ظهور عواطف انسانی و مکانی برای پرورش اجتماعی کودک است. اهمیت آن به اندازه‌ای است که سلامت و بالندگی هر جامعه وابسته به سلامت و رشد خانواده در آن است [۷]. خانواده مانند هر نظام اجتماعی دارای نیازهای اولیه است که از میان آن‌ها می‌توان به احساس ارزشمندی، امنیت فیزیکی، صمیمیت، تعلق و وابستگی، احساس مسؤولیت، اعتماد، نیاز به تأیید دیگران، نیاز به شادی و موفقیت و نیازهای معنوی اشاره نمود که زیرمجموعه‌ای از نیازهای روانی اجتماعی می‌باشند [۸]. در خانواده‌هایی که فضای روانی در آن‌ها ناسالم است، اعضا پیوسته در حال نزاع و کشمکش با یکدیگر به سر می‌برند و کودکان و نوجوانان آن، قربانیان اصلی چنین شرایطی محسوب می‌شوند [۸]. این درحالی است که اگر افراد جامعه به ویژه والدین از تأثیر جو عاطفی خانواده و عملکرد خود بر روی سلامت و شکوفایی فرزندان آگاه باشند، سعی خواهند کرد که فضایی آرام، متعادل و حمایت‌کننده را برای فرزندان خویش مهیا کنند [۱].

برخی دیگر از پژوهشگران به نقش برجسته خانواده در شکل‌گیری خودپنداره در افراد بزهکار اشاره می‌کنند. به عنوان مثال پژوهش بیرن نشان می‌دهد محیط تعاملی زندگی بر خودپنداره و احتمال بزهکاری در نوجوانان تأثیرگذار است [۹]. همچنین برون فیلد در مطالعه خود نشان داد ارزیابی خودپنداره با بزهکاری به طور معناداری رابطه دارد [۱۰]. در تعریف خودپنداره باید گفت خودپنداره یکی از مفاهیم اساسی نظریه راجرز است و شامل مجموعه‌ای از ویژگی‌هاست که شخص خود را به عنوان یک موجود منحصر به فرد ادراک می‌کند و از طریق روابط اجتماعی به دست می‌آورد. درواقع خودپنداره به مجموعه احساسات، افکار و برداشت‌های فرد از خویش اطلاق می‌شود این خویش‌شن ادراک شده به نوبه خود هم بر ادراک فرد از جهان و هم بر رفتار او تأثیرگذار است [۱۱]. خود پنداره از اول زندگی شخص و به تدریج با تربیت والدین شروع به شکوفا شدن می‌کند. اگر میان والدین درگیری و کشمکش آشکار وجود داشته باشد، فرزند خانواده دچار تعارض روانی شده و میان دو قطب پدر و مادر سرگردان می‌شود. گاهی به طرف مادر و گاهی به طرف پدر گرایش پیدا می‌کند و زمانی هم که نمی‌تواند از شخصی پشتیبانی کند دچار سرگردانی می‌شود [۴]. در حال حاضر موج تازه‌ایی در خصوص کسب آگاهی نسبت به خود پنداره در عامه مردم و افراد متخصص در حال رشد است که در ارتباط با مشکلات اجتماعی و خانوادگی، وضعیت تحصیل، بزهکاری، اعتیاد به الکل و مواد مخدر افراد مطرح می‌شود [۱۳ و ۱۲]. در مجموع با توجه به پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه شناسایی علل و عوامل مسبب بزهکاری در

خود را بر اساس مقیاس لیکرت (از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) مشخص کنند. در این پرسشنامه سؤال‌هایی از قبیل احساس می‌کنم بهترین دوستم فکر می‌کند باهوش هستم، بیان‌کننده دیدگاه ارزیابی بازتابی و سؤال‌هایی از قبیل من از بچه‌های هم‌سن خودم باهوش‌تر هستم، بیان‌کننده دیدگاه مقایسه اجتماعی و سؤال‌هایی از قبیل من به خود اثبات کرده‌ام که فرد خوبی هستم، بیان‌کننده دیدگاه اسنادی است. درواقع این ۲۴ سؤال چهار نوع خود پنداره (تحصیلی، اجتماعی، ورزشی و ارزشی) را می‌سنجند [۱۵]. پایایی این پرسشنامه به‌وسیله البرزی و سامانی و با استفاده از دو روش بررسی شده است. برای بررسی همسانی درونی این پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده و مقدار آن ۰/۸۷ گزارش شد. به‌منظور بررسی ثبات آن نیز از روش دوباره‌سنجی استفاده شد که مجدداً ضریب پایایی ۰/۸۷ به دست آمد [۱۶].

یافته‌ها

یافته‌های جدول ۱ نشان می‌دهد که میان دو گروه نوجوانان بزهکار و عادی از لحاظ خرده مقیاس‌های محبت، تجربه مشترک، تشویق، اعتماد و امنیت تفاوت معنی‌دار وجود دارد. میانگین گروه‌ها نشان می‌دهد محبت، تجربه مشترک، تشویق، اعتماد و امنیت در خانواده نوجوانان بزهکار پایین‌تر از نوجوانان عادی است. همچنین نوجوانان بزهکار دارای خودپنداره تحصیلی، اجتماعی و ارزشی پایین‌تری در مقایسه با همتایان عادی خود هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف بررسی نقش متغیرهای جو عاطفی خانواده و خودپنداره در نوجوانان بزهکار انجام شد. در این راستا نوجوانان بزهکار مستقر در کانون اصلاح و تربیت شهر اهواز با نوجوانان

غیربزهکار مقایسه گردیدند. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که جو عاطفی خانواده در نوجوانان بزهکار نامطلوب‌تر از همتایان عادی بوده و کمتر موردتوجه و محبت بوده‌اند، همچنین این افراد احساس امنیت کمتری در خانواده در مقایسه با نوجوانان عادی داشته‌اند. از سوی دیگر نوجوانان بزهکار در مقایسه با نوجوانان عادی کمتر از سوی والدین خویش مورد تشویق قرار می‌گیرند و اعتماد خانواده به آن‌ها کمتر است. این نتایج با پژوهش‌هایی که جو عاطفی نامطلوب خانواده را به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر بزهکاری نوجوانان قلمداد می‌کند، همخوانی دارد [۱۸، ۱۷، ۵، ۳]. در تبیین این نتایج می‌توان به این مساله اشاره نمود که چگونگی رفتار والدین با فرزندان در شکل‌گیری نظام رفتاری کودکان نقش مهمی ایفا می‌کند و با وجود بعضی تغییرات روزانه، همواره از الگویی ثابتی برخوردار است [۱۹]. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد والدین افراد بزهکار رفتارهای اثباتی نداشته و خلأ عاطفی بین آن‌ها و فرزندان‌شان و نبود جو عاطفی مناسب در خانواده به ایجاد و گسترش بزهکاری کمک می‌کند [۲۰]. همچنین سائیر معتقد است میان اعضای خانواده احساساتی وجود دارد که اگر این احساسات شناخته نشوند و به درون ریخته شوند، ریشه‌های رفاه خانوادگی را از بین می‌برد و عزت‌نفس افراد خانواده پایین می‌آید به نظر او پدر و مادر باید با مهارت عمل کرده و از روابط خانوادگی آگاهی داشته باشند [۷]. چنین والدینی عهده‌دار خانواده‌های بالنده خواهند بود و نمونه زنده از نوع رسالت خانوادگی هستند. رسالتی که فشارهای موجود در شبکه خانوادگی^۱ را در جهت خلاقیت، رشد و تولید هدایت می‌کند. والدین به عنوان عوامل ایجادکننده این محیط نیاز به آموزش روش‌ها و فنون متعددی دارند تا تغییرات لازم را در نگرش، رفتار و روابط خود با اعضای خانواده

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار و نتایج آزمون تی مقایسه متغیرهای پژوهش در دو گروه نوجوانان بزهکار و عادی

متغیرها	میانگین		انحراف معیار		تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	آماره تی مستقل	p-value
	بزهکار	عادی	بزهکار	عادی				
محبت	۵/۷۳	۷/۶۲	۱/۰۳	۱/۰۹	-۱/۸۹	۱	۴/۴۴	۰/۰۰۱
نوازش	۷/۵۷	۷/۷۷	۰/۹۴	۰/۹۷	-۰/۲۰	۱	۱/۰۲	۰/۳۶۵
تأیید	۷/۳۳	۷/۴۸	۰/۸۵	۰/۹۶	-۰/۱۵	۱	۱/۶۰	۰/۵۲۱
تجربه مشترک	۶/۷۳	۷/۴۲	۱/۲۸	۰/۸۶	-۰/۶۹	۱	۲/۰۵	۰/۱۱
هدیه	۷/۰۴	۷/۴۶	۱/۱۸	۰/۸۹	-۰/۴۲	۱	۱/۸۷	۰/۱۶
تشویق	۵/۶۲	۷/۷۱	۰/۶۸	۰/۵۰	-۲/۱۱	۱	۳/۰۴	۰/۰۰۱
اعتماد	۵/۴۰	۷/۷۷	۰/۷۱	۰/۴۲	-۲/۳۷	۱	۳/۵۵	۰/۰۰۱
امنیت	۴/۸۲	۷/۵۳	۰/۴۹	۰/۹۴	-۲/۷۱	۱	۴/۸۲	۰/۰۰۱
خودپنداره تحصیلی	۷/۰۲	۱۲/۲۴	۱/۶۵	۱/۱۵	-۵/۲۲	۱	۶/۱۹	۰/۰۰۱
خودپنداره اجتماعی	۱۰/۶۲	۱۳/۸۲	۰/۸۶	۰/۹۳	-۳/۲۰	۱	۴/۰۵	۰/۰۰۱
خودپنداره ورزشی	۱۲/۶۲	۱۲/۲۲	۱/۰۲	۰/۷۶	۰/۴۰	۱	۱/۳۴	۰/۴۶
خودپنداره ارزشی	۱۰/۳۱	۱۳/۰۴	۰/۸۴	۱/۵۲	-۲/۷۳	۱	۳/۱۴	۰/۰۰۱

2. Ahadi H, Mohseni N. Developmental Psychology: Fundamental concepts in the psychology of adolescence and young. Tehran: Pardis Co 2007. (Persian)
3. Shokrkon H, Neysi A, Sepahvand E. Comparison of sensation-seeking, self-esteem, climate of family, and socio-economic status in Juvenile delinquents and nondelinquents. J Psychol Achiev 2009; 4: 107-24. (Persian)
4. Kavousian J, Kadivar P. A study on the role of family factors on students' family self-concept. Quarterly Social Welfare 2006; 5: 91-111. (Persian)
5. Yahyazadeh H, Ebrahimi M. Study the effective factors influencing robbery in delinquent juveniles of reformation and pedagogy centre in Sanandaj city. Nazm va Amniyat-e Entezami 2010; 2: 99-118. (Persian)
6. Sheeber L, Hops H, Alpert A, Davis B, Andrews J. Family support and conflict: prospective relations to adolescent depression. J Abnorm Child Psychol 1997; 25: 333-44.
7. Satir V. The New People Making. Translated by: Birashk B. Tehran: Roshd Press 2009. (Persian)
8. Navabinejad Sh. Marriage counseling and family therapy. Tehran: Parents and Teachers Association Press 2004. (Persian)
9. Byrne BM. The general/academic self-concept nomological network: A review of construct validation research. Rev Educ Res 1984; 54: 427-56.
10. Brownfield D, Thompson K. Self-concept and delinquency: the effects of reflected appraisals by parents and peers. Western Criminology Review 2005; 6: 22-9.
11. Smith EE, Atkinson RL, Hilgard ER. Atkinson & Hilgard's introduction to psychology. translation by: Raffei H, Arjmand M. Tehran: Arjmand Press 2006. (Persian)
12. Wainright JL, Patterson CJ. Delinquency, victimization, and substance use among adolescents with female same-sex parents. J Fam Psychol 2006; 20: 526-30.
13. Moazami Sh, Mahdavi M. Developmental dysfunction of family and child and adolescents delinquency. J women's stud 2009; 3: 85-111. (Persian)
14. Afrasiabi M, Akbarzadeh N. A survey and comparison of coping strategies between normal and delinquent adolescents in Tehran. Psychol Stud 2007; 3: 7-20. (Persian)
15. Pyryt MC, Mendaglio S. The multidimensional self-concept: A comparison of gifted and average-ability adolescents. J Educ Gifted 1994; 17: 299-305.
16. Alborzi Sh, Samani S. Comparison of motivational beliefs and self-regulatory strategies for learning among students both male and female school intelligent analysts city center. J Soc Sci Hum 1999; 15: 3-18. (Persian)
17. Liu X. The conditional effect of peer groups on the relationship between parental labeling and youth

ایجاد نمایند و در نتیجه فضایی حاکی از پذیرش در خانه را به وجود آورند تا فرزندان‌شان در انجام امور از تمام توانایی‌های خود بهره‌مند گردند [۲۱].

دیگر یافته‌های پژوهش نشان داد خودپنداره تحصیلی، اجتماعی و ارزشی نوجوانان بزهکار پایین‌تر از همتایان عادی است. این نتایج با پژوهش‌هایی که نشان می‌دهند محیط تعاملی زندگی بر خودپنداره و احتمال بزهکاری در نوجوانان تأثیرگذار است، همخوانی دارد [۲۳ و ۲۲]. در تبیین این نتایج می‌توان گفت رشد خودپنداره کودکان و نوجوانان با تجارب و ادراکات آن‌ها از خانواده و به ویژه والدین وابسته است و در این میان پیوند عمیق و رابطه عاطفی میان والدین حائز اهمیت بوده و این پیوند باعث پرورش حس خودباوری و اعتمادبه نفس در فرزندان می‌شود [۲۴]. درک مفهوم خودپنداره و ادراک خود در ارتباط با مشکلات رفتاری می‌تواند نشانه‌های مهمی را برای انگیزه‌های زیربنایی بزهکاری و رفتارهای ضداجتماعی فراهم آورد. به نظر می‌رسد بین خودپنداره و جو عاطفی خانواده ارتباط تنگاتنگی وجود داشته باشد. به عقیده راجرز شخص خود را بر اساس آنچه سایرین تصور می‌کنند ارزیابی می‌نماید نه برحسب آنچه خودش تصور می‌کند. بر این اساس نوجوانان به دلیل نیاز به توجه مثبت به ارزیابی‌های والدین خود توجه می‌کند. این نیاز نیرومند در نوجوانان موجب می‌شود تا وی در قضاوت‌هایش در مورد ارزش‌های خود به ارزیابی‌های والدین بیش‌تر از ارزیابی‌های خود اهمیت دهد. درواقع نوجوانانی که دارای خودپنداره واضح، خوب تعریف شده، هماهنگ و تقریباً باثبات هستند از جو عاطفی خانواده سالم‌تری برخوردارند [۲۵]. بر این اساس در خانواده‌هایی که صمیمیت، محبت، عشق و مهربانی حاکم است، نوجوان می‌تواند هم ثبات خودپنداره را حفظ کند و هم موجبات تغییرات مطلوب در شخصیت خویش را فراهم آورد [۲۵]. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود که خانواده‌ها را با ویژگی‌های عاطفی نوجوانان آشنا نموده و سبک‌های فرزند پروری مطلوب را به آن‌ها آموزش داد. همچنین باید به والدین آگاهی داد که خودپنداره کودک و نوجوان در همان سال‌های نخستین کودکی شکل می‌گیرد.

ازجمله محدودیت‌های پژوهش حاضر حجم کم نمونه آماری و همچنین بررسی بزهکاری در محدوده سنی ۱۵ تا ۱۶ سال و عدم بررسی آن در سایر گروه‌های سنی و جنسی بود. لذا پیشنهاد می‌شود چنین پژوهش‌هایی به صورت همزمان در سایر سنین تحولی و با تعداد نمونه بیشتر در آینده صورت گیرد.

منابع

1. Tanhaei HA. An introduction to the Schools and theories of sociology. Mashhad: Marandiz Press 2010. (Persian)

- delinquency. *Sociol Perspect* 2000; 499-514.
18. Toffler AE. *The Third wave*. Translated by: Kharazmi Sh. Tehran : kharazmi Press 2010. (Persian)
19. Wainright JL, Patterson CJ. Delinquency, victimization, and substance use among adolescents with female same-sex parents. *J Fam Psychol* 2006; 20: 526-30.
20. Adams G. *The objective measure of ego identity status: A manual on theory and test construction*. Unpublished Manual, University of Guelph, Canada 1999.
21. Twenge JM, King LA. A good life is a personal life: Relationship fulfillment and work fulfillment in judgments of life quality. *J Res Pers* 2005; 39: 336-53.
22. Cooper CL, Pervin LA. *Personality*. Psychology Press 1998.
23. Choi-Kwon S, Kim H-S, Kwon SU, Kim JS. Factors affecting the burden on caregivers of stroke survivors in South Korea. *Archives of physical medicine and rehabilitation* 2005; 86: 1043-8.
24. Fleming DA, Sheppard VB, Mangan PA, Taylor KL, Tallarico M, Adams I, et al. Caregiving at the end of life: perceptions of health care quality and quality of life among patients and caregivers. *J Pain Symptom Manag* 2006; 31: 407-20.
25. Kernis MH, Paradise AW, Whitaker DJ, Wheatman SR, Goldman BN. Master of one's psychological domain? Not likely if one's self-esteem is unstable. *Pers Soc Psychol B* 2000; 26: 1297-305.
26. Ducharme SH. *The relationship of alientation to age, population density and self-concept*: ProQuest Information & Learning 1975.